

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גדרו של פסח שני ודין המבטלו

(צ"ג א') **תנו רבנן:** (1) חייב כרת על (ביטול) הראשון, וחייב כרת על (ביטול) השני (במזיד. שכל אחד חיוב נפרד). דברי רבי. (2) רבי נתן אומר: חייב כרת על הראשון, ופטור על (ביטול) השני (במזיד. שהשני תשלומי הראשון. ואינו חיוב נפרד). (3) רבי חנניא בן עקביא אומר: אף על הראשון אינו חייב כרת, אלא אם כן (הזיד) לא עשה (גם) את השני⁴. ואזדו (רבי ורבי נתן) לטעמייהו, **דתניא:** גר שנתגייר בין שני פסחים (ראשון ושני), וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים - (1) חייב לעשות פסח שני, דברי רבי. (2) רבי נתן אומר: כל שזקוק לראשון, זקוק לשני. כל שאין זקוק לראשון אין זקוק לשני.

במאי קמיפלגי?

רבי סבר, שני רגל בפני עצמו הוא.

רבי נתן סבר, שני תשלומין דראשון הוא, תקוני לראשון לא מתקין ליה.

ורבי חנניא בן עקביא סבר, שני תקנתא דראשון הוא.

(צ"ג ב') הלכך, הזיד בזה ובזה (ביטל במזיד את פסח ראשון ושני) דברי הכל חייב (כרת אחד).

שגג בזה ובזה, דברי הכל פטור.

הזיד בראשון (ולא עשאו), ושגג בשני, לרבי ולרבי נתן חייב (שלשניהם אין השני מתקן הראשון), לרבי חנניא בן עקביא פטור.

שגג בראשון והזיד בשני, לרבי חייב. לרבי נתן ולרבי חנניא בן עקביא פטור (שלא כתוב כרת אלא בראשון, והרי שגג בו).

שיטות הראשונים

האם פסח שני רגל בפני עצמו: פסק הרמב"ם כרבי, "שאין השני תשלומין לראשון, אלא רגל בפני עצמו. לפיכך חייבין עליו כרת." ולכן "מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון: אם הזיד ולא הקריב בשני - חייב כרת...". וכן פסקו סמ"ג והמאירי. ודעת הראב"ד שהלכה כרבי נתן, שהשני תשלומין לראשון, וכיון ששגג בראשון, פטור².

טמא או בדרך רחוקה שלא עשה את השני: כתב הרמב"ם, "אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון - אף על פי שהזיד בשני, אינו חייב כרת, שפטר נפטר מפסח ראשון מן הכרת." והשיגו הראב"ד, עכשיו סותר את דבריו!

¹ אבל אם עשה את השני או שגג בו, פטור לגמרי. דשני, תשלומים דראשון ותקנתא דראשון הוא. ומזיד שלו הוא גמרו של כרת דראשון. לכן, באיזה מהם ששגג, פטור.

² ולכן על מה שכתב הרמב"ם שאם שגג או נאנס בראשון והזיד בשני חייב כרת, השיגו הראב"ד, "שנה זה במשנתו כרבי. ורבי נתן ורבי חנניא בן עקביא פליגי עליה!" וטעמו, דבשלמא בהזיד בראשון ושגג בשני דפסק חייב, ניחא, דפסק כרבי ור נתן דרבים ניהו. אלא בשגג בראשון והזיד בשני קשה אמאי פסק כרבי דמחייב דהוי יחידאה לגבי רבי נתן ורבי חנניא בן עקביא. כסף משנה. מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' קרבן פסח ה-א-ב). סמ"ג (עשין רכד). מאירי (צ"ג א', ד"ה פסח שני).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ומאי שנא טמא ודרך רחוקה והזיד בשני, משוגג או נאנס בראשון והזיד בשני?³

גר שנתגייר, וקטן שהגדיל, בין פסח ראשון לשני: פסק הרמב"ם כרבי, וכתב, "גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים - חייבין לעשות פסח שני; ואם שחטו עליו בראשון - פטור.⁴ ואילו המאירי כתב, אע"פ שביארנו שפסח שני אינו תשלומין של ראשון, מכל מקום מי שלא היתה עליו תורת חיוב בראשון, אין בו חיוב שני כלל. ולשיטתנו מיהא, גר שנתגייר בין שני פסחים, או קטן שהגדיל, אינן חייבין בפסח שני כלל.⁵

³ אמנם בפירוש המשנה ביאר הרמב"ם דבריו: אם היה טמא או בדרך רחוקה בפסח ראשון ולא עשה את השני אינו חייב כרת, מפני שכבר נפטר מפסח ראשון שבו נאמר הכרת, ונדחה לפסח שני שלא נאמר בו כרת. ואם שגג או נאנס בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב כרת, לפי שנאמר בתורה שכל מי שלא היה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה פסח כלל, חייב כרת, והוא אמרו "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא" וכו', וזהו ענין אמרו כאן אלו פטורין מן ההכרת ואלו חייבין. ובזה מתורצת השגת הראב"ד. וראה בהרחבה 'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה שגג או נאנס). מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' קרבן פסח הב).

⁴ וכן פסק המאירי, שאם שחטו עליו בראשון פטור. ותמה הכסף משנה, אטו קטן בר חיובא ופטורא הוא? וכתב בשם הר"י קורקוס, דכיון דרחמנא רבייה לקטן שישחטו עליו וממנין אותו, נפטר הוא בכך מן השני.

⁵ וצ"ב מהיכן הוציא שיטתו. והוסיף המאירי: ולשיטתנו מיהא, גר שנתגייר ערב פסח, שהוא כפורש מן הקבר כמו שביארנו (ופטור מדרבנן מפסח ראשון), אני מסופק אם עושה פסח שני אם לאו. וגדולי המחברים (=הרמב"ם) פסקו שהוא (כל קטן שהתגייר בין הפסחים) חייב בפסח שני. ואם שחטו על הקטן בראשון שפטור, נראה שאינו חייב בפסח שני כלל. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח הו), מאירי (צ"ג א', ד"ה אע"פ).